

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Regvla Morvm Sive Tractatvs Bipartitvs De Sufficienti Ad
Conscientiam Rite Formandam Regvla In Quo Usus
Cujusvis Opinonis Practice Probabilis Convincitur Esse
Licitus**

Terillus, Antonius

Leodii, 1678

Quæst. XXX. Vtrùm intellectus opinari poſſit æquè & minus probabilia?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77827](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77827)

astri sanam, quia non omnis doctrina tuta, probabilis, & à peccato excusans est sana. Itaque quocumque modo termini accipiantur, argumentum est nullum. Ceterum in rebus incertis, ad fidem & mores pertinentibus, omnem doctrinam communiter vocamus sanam, quæ rationabilis est, & nil certum in contrarium habet, ut videre est in doctrinis Theologicis contradictoriis, quas omnes communiter appellant sanas, quia formaliter sanæ sunt, quamvis sint materialiter falsæ.

104. Ad tertium de seductione, dico Celladeum terminis abuti, non enim quivis error est, aut dicitur seductio. Theologi, qui in rebus incertis probabilissimè aliquid asserunt, propriè non seducuntur, si errent. Nec S. Thomas, nec S. Bonaventura rectè dicuntur seducti, etsi certum sit, alterutrum illorum in aliquo errasse. Itaque non omnis deceptio propriè loquendo est seductio, sed multa ad talem denominationem requiruntur præter merum errorem. Negatur ergo major, & consequentia argumenti.

105. Quòd si contendas, omnem errorem & deceptionem debere aliquo modo, etsi minùs propriè, dici seductionem, ego potiùs admitam

locutionem tuam, quàm quæstionem de nomine institutam. Verùm, hoc admissio, minor argumenti est falsa, quia jam aliqua doctrina materialiter & per accidens sana impropriè seducit. Itaque quocumque te verteris, argumentum ruit.

Ceterum potissima æquivocatio Celladei in parte fuit, quòd inter culpabiliter & inculcabiliter deceptos & errantes non distinxerit. Si inter hos distinxisset, non ita lussisset in terminis deceptionis & seductionis comparatis cum doctrina sana; quia quoad accidentalem seu merè formalem doctrinæ sanitatem ingens inter illas reperitur diversitas. Error culpabilis est error nocivus, qui proinde ex una parte non incongruè dici potest seductio, quia ab imperio voluntatis peccaminoso, & consequenter aliquo modo seductio ortum trahit: ex altera verò parte nullo modo, ne quidem per accidens, dici potest doctrina sana, cum à peccato non excuset. Et error inculpabilis à rationabili voluntatis imperio dependet, & operationem, quam dirigit, à peccato excusat, unde dici potest doctrina sana per accidens, & propriè dici non debet seductio, quæ in malam tantum partem accipi solet.

Celladeus non distinxit inter culpabiliter & inculcabiliter deceptos.

Quamvis o. nis error sit seductio argumenti abitur,

QUÆSTIO TRIGESIMA.

Utrum intellectus opinari possit æquè & minùs probabilia?

Status quæstionis & opinio Celladei.

IN hoc conveniunt Auctores, quod intellectus in obscuris nunquam determinetur ad assensum ex sola propositione objecti; in quibus tamen per voluntatem flecti potest ad assensum, saltem quando potentiora dantur motiva pro parte, cui datur assensus, quàm pro parte opposita. Præsens quæstio est, utrum intellectus per voluntatem flecti possit ad præbendum assensum cuilibet contradictionis parti, quando utraque est probabilis, sive illa fuerit probabilior, sive æquè, sive minùs probabilis. Hac de re Celladeus in Appendice fusè agit per tres primas quæstiones integras, in quibus contendit probare, quod æquè & minùs probabilia non sint opinabilia. Verùm in hoc, sicut in aliis multis, totus illius discursus ex confusione & æquivocatione terminorum procedit. Hoc ut evincam, non opus est, nisi breviter suggerere, quæ fusè exposui ac probavi in tractatu de Conscientia probabilis, quæst. 7. 8. 9. ac 10. Quæ si Celladeus vidisset, aut planè omisisset, aut longè aliter quæstionem istam decidisset. Sed ut omnia ista ante oculos legentium clarè statuatur. Sit

ASSERTIO PRIMA.

In rebus incertis & probabilibus, apparentia veritatis, quæ comitatur & sequitur affectum & assensum uni parti contradictionis alligatum, cæteris paribus, major est, quàm quæ antecedit ealem affectum & assensum, aut omninò ab illa separatur.

2. **V**ERITAS hujus propositionis fusè demonstrata est quæst. 8. num. 25. & sequens de Consc. prob. quæ videri possunt, neque enim opus est illa repetere.

Apparentia comitatur assensum est major, quàm apparentia illum antecedit.

ASSERTIO II.

Qui, omnibus pro utraque contradictionis parte inspectis, absolute existimat ea esse æqualia, stante tali iudicio, neutri parti assensum prestare potest. Et multò minùs assentire potest illi parti, quàm absolute & finaliter credit minùs validis argumentis roborari.

3. **R**ATIO est, quia apparentia concomitans & sequens assensum uni parti alligatum, semper fertur in objectum suum tamquam in rem absolute veram, ideoque illud præfert contradictorio, quod reputat esse absolute falsum. Ergò non potest simul iudicare, quod motiva pro utraque parte sint æqualia, aut etiam potentiora pro parte, quàm falsam reputat. Et hæc est

Nemo est scire potest illi quod absolute credit, nisi esse probabilis opinio.

Illatio nulla
esse ostendit
tur.

mobilitate intellectus ad minus probabilia, eò quod intellectus sit immobilis ad purè dubia, nil valet. Paritas quidem nulla est, quia in casu dubii veritas non apparet, sed veritate non apparente assensus est impossibilis, quia intellectus non potest ferri extra objectum suum. Præterea experientia constat, intellectum in casu dubii non moveri in actu primo, cum ad nullam partem stimuletur. At in casu rationum utrique parti faventium, certum est, intellectum moveri ad utramque partem, & ad assentiendum inclinari, atque ideo in uno casu assensus est possibilis, in alio impossibilis. Illatio verò est proflus nulla, cum ex antecedenti etiam admissio consequens non inferatur. Quamvis enim assensus motivo minus probabilis esset disconveniens intellectui, non inde sequeretur assensum illum per imperium voluntatis non posse elici ab intellectu. Itaque paritas nulla est, & consequentia est penitus nulla.

Voluntas an
sit immobilis
inter bona
aequalia

30. Objicit quintò. Ipsa voluntas est immobilis inter bona equalia, & in nullo discrepantia, cum neutrum eligere possit. Voluntas enim semper habet cur objectivum, non solum cur amet, sed cur hoc præ illo amet, nec sufficit cur quasi subjectivum, quia volo; alioquin beati posset desistere ab amando Deo; non enim indigent ratione ex parte objecti, quæ nulla est, sed satis erit illud, quia volo. Itaque voluntas non potest ferri in bona equalia, nisi sint dissimilia, adeoque singula excedant & excedantur secundum aliquam considerationem, ut tradit S. Thomas 1. 2. quaest. 13. art. 6 ad 3. Ergò voluntas selecti nequit in ullam partem nisi in partem præminentem. Ergò multò minus flectere potest intellectum, quia voluntas plus potest in seipsam, quam in intellectum. Ergò intellectus est proflus immobilis, quando motiva sunt equalia. Ergò à fortiori est immobilis in partem minus probabilem. Ita Celladeus ibidem.

Voluntas est
liberrima
inter equalia

Respondeo, voluntatem tunc esse liberrimam, quando versatur inter bona proflus equalia & similia. Ratio est, quia tunc voluntas in actu primo est maximè indifferens, ideoque maximè libera. Sic Deus liberrimè elegit hunc solem præ alio proflus simili & equali. Eodem modo etiam creaturæ liberæ tunc agunt liberrimè, quando nil est ex parte objecti, aut quod determinet, aut magis alliciat voluntatem ad unam, quam ad aliam partem; tunc enim tota determinatio ad solam voluntatem pertinet, quæ ideo summà libertate eligit quod vult. Neque in tali casu deest cur objectivum: si enim famelicus staretur inter duos panes in omni consideratione æquales, haberet motivum sufficiens ex parte objecti, cur unum præ alio eligeret; sufficiens, inquam, quod omnino requiritur ad libertatem, non necessitans, quod eam destruit, non vehementius ad unam partem quam ad aliam alliciens, quod libertatem minuit, cum omnem electionem difficilem reddat, eoque difficiliorem, quo quis scit se sua electione privandum bono, ad quod vehementer allicitur. Motivum autem ejus est hujusmodi. *Volo hunc panem, quia iste mihi sufficit, sed illum respicio, quia illo non indigeo.* Hoc motivum abundè sufficit, quamvis è contrario potuisset dicere, *Volo alterum, quia ille sufficit, & hunc respicio, quia hoc non indigeo.* Verùm hoc solum probat, quod ad sint duo motiva sufficientia, unum ad hoc eligendum præ illo, & aliud ad illud eligendum præ isto, quod est verissimum, ut aperit constat in Deo, primo libero, omniumque liberè agentium liberrimo. Deus enim semper eligunt duo penitus

R. P. A. Terilli Regula morum. PARS I.

equalia, quia loco ejus quod posuit, potuisset non hoc, sed aliud ponere huic penitus simile & equali. In quo casu Deus habet, cur objectivum sufficiens, seu sufficienter movens ad præferendum unum alteri, & non solum cur subjectivum, quia volo. Quamvis loquendo de ratione determinatè, non sit alia, quam ipsum cur subjectivum, quia volo. Sed hoc est determinativum formale in actu secundo, non prædeterminativum in actu primo; hoc enim non solum non requiritur, sed requiritur ut non sit, quia tolleret libertatem & indifferentiam. Jam creaturæ in hoc imitari possunt libertatem divinam, quam participant: & quidem si eligere possint difficilius, & quod, omnibus inspectis, putant excludere bonum absolute majus, ut inouere videtur Celladeus, quid impediet, quò minus eligere possint illud, quod non excludit nisi bonum simile & equali?

31. Quod ad S. Thomam attinet, ille in hac controversia parum debet Celladeo, qui, ut illum in suam sententiam trahat, persuadere conatur, quod S. Doctor hac in re priorem sententiam revocaverit. Inprimis fatetur Celladeus, S. Thomam lib. 2. de Cælo & mundo textu illi 94. repro- baste Platonem dicentem, famelicum, si videat cibum equaliter hinc inde distantem, ad neutram partem movendum, cum se ad neutram possit determinare. Ergò S. Thomas ibi saltem tenuit nostram sententiam, nec eam unquam retractavit. Quamvis enim Celladeus in objectione citet S. Thomam 1. 2. quasi S. Thomas ibi se declararet, aut contrarium diceret, tamen non est ita; nam quod lib. de Cælo tradidit, optimè cohæret cum eo, quod dicto loco in 1. 2. tradit, quia in eo loco in corpore articuli ex eo probat, voluntatem non ex necessitate eligere; quia voluntas potest tendere in quodcumque objectum, quod ratio proponit ut bonum. Ratio autem sæpè proponere potest utramque partem oppositam ut bonam, & in eo casu liberè eligit quod vult, nec unquam necessitur nisi ad amandum purum bonum, nempe beatitudinem; quia nemo potest velle esse miser, sed omnis homo necessariò cupit esse beatus. Profectò hæc doctrina articuli æquè extenditur ad omnia bona opposita & equalia, sive similia fuerint, sive dissimilia, ideoque S. Thomas censendus est nobiscum sentire. Nec obstat, quod respondens 3. arg. in quo dicebatur ex Platone famelicum inter cibos proflus æquales non posse eligere, dicat, nil obstat, quò minus ea quæ proponuntur ut equalia secundum unam rationem, proponantur ut inæqualia secundum alteram, ita ut unum emineat secundum aliquam conditionem, & sic magis moveat voluntatem quam aliud. Non, inquam, obstat, quia in responsione ad argumentum ea solum ponuntur, quæ ad solvendum argumentum sunt insufficientia. Jam verò argumentum illud solum procedebat de bonis equalibus & similibus, & ex ineligibilitate præsentia illorum simpliciter inferebat, nunquam eligi posse nisi quod prævalet. Hanc illationem, utpote doctrinæ articuli contrariam, negat S. Thomas, ostenditque illam ex assumpto antecedente non sequi, quia quæ sunt equalia simpliciter, possunt esse dissimilia, & secundum quid excedere & excedi ab invicem, in quo casu voluntas secundum quid magis flectitur ad unam partem quam aliam. Hoc sufficiebat ad solvendum argumentum, & hoc solum traditur ibi: neque enim S. Doctor approbat doctrinam illam Platonis, quam in lib. de Cælo rejecerat, sed solum ostendit, ex illa admisso nil sequi contra doctrinam in articulo stabilitam.

S. Thomas
tenet voluntatem
inter
equalia
posse eligere.

S. Thomas
non docet
contraria in
hæc. Duo
ejus textus
conciliantur.

Voluntas inter
equalia
eligitur
habetur cur ob-
jectivum.

ronymy, cras laudabiliter idem rejiciam propter æqualem auctoritatem Augustini (casu quo sibi contradicerent) sic enim neutrum despicio, sed utrique æqualem honorem tamquam æqualiter dignis defero. Idem à fortiori valet respectu rationum æqualium, & multò magis respectu inæqualium, si ab initio motivo minùs probabili assensum præbui, quia omnis mutatio in melius in omni judicio laudatur. At sequelæ sunt absurdæ. Ergò non possumus opinari æquè aut minùs probabilia. Ita Celladeus *quæst. 1. Append. §. 1.*

Opinio dif-
ficile & ra-
rò mutari
potest.

Respondeo, argumenta ista validè confirmare secundam assertionem, sed tertiam non impugnare, quia concomitanter & consequenter ad assensum uni parti datum, pars illa semper evadit longè probabilior opinanti, quam contraria; adeo ut, stante illo judicio, impossibile sit opinantem existimare oppositum esse æquè aut magis probabile. Ex hoc autem omnia prorsus contraria contentis in objectione sequuntur. Sequitur in primis, homines non posse facilè opinionem mutare, quia non possunt facilè efficere, ut pro parte semel rejecta habeatur apparentia comparabilis cum apparentia consequente ad judicium uni parti alligatum. Præterea difficile est homini dicere, se deceptum fuisse, nisi nova aliqua ratio, & quidem valdè magna appareat. At qui mutat opinionem, dicit se antea fuisse deceptum. Non ergò hoc facile est, sed longè difficillimum, & quodammodò impossibile, ac de rebus aut nunquam aut rarissimè contingentibus. Cæterùm, si possemus hanc apparentiam consequentem exuere, & si xibilitatem intellectûs falsè in objectione suppositam induere, concederem posse nos sine vitio, imò & cum laude opinionem mutare pro arbitratu; verùm cum constet, suppositionem esse falsam, constat etiam consequentiam esse nullam, cum homines suis opinionibus, undecumque habitis, sint addictissimi, & nisi novæ ac validæ rationes afferantur quodammodò inflexibiles.

Voluntas
est libera,
non potest
singulis in-
stantibus
suis affec-
tionibus mu-
tare.

38. Sed ut Celladeus nullitatem sui argumenti videat, peto ab illo, an voluntas hæc & nunc libera & indifferens ad amandum & odio habendum aliquem, possit in hoc instanti illum amare, in sequenti odisse, & sic totà die pro singulis instantibus deliberatum suum affectum erga illum mutare? si concedat, concedam & ego idem de intellectu, quod certè aliter de ipso concedi non potest, quàm si id ipsum voluntati concedatur, quia intellectus in obicuri nullum assensum elicere potest, nisi dependenter ab affectu & imperio voluntatis. Ergò non potest contradictoria judicare, nisi affectus & imperium voluntatis mutentur. At illa non possunt facilè mutari. Ergò nec opinio semel concepta. Et sanè præter hanc difficultatem mutandi opinionem ob voluntatis constantiam in eodem, datur alia ex parte in suis intellectûs, cui difficile est existimare se deceptum, nisi nova, vehementer, & clara ratio accedat. Ergò intellectus est inflexibilior quàm voluntas. Verùm, si affectus voluntatis erga aliquod objectum mutetur, tunc etiam prior apparentia mutatur, & sic homo facilè mutat intellectum ac opinionem suam, ut constat experientiâ. Neque tamen ideo homo habet novas rationes, sed priores, quæ antea minùs alliciebant ob affectum ad illas.

Paritas in-
differentiæ
in dante ele-
mosynâ
par aut major
non nos, sed
Celladeum
urget.

39. Itaque consequentia argumenti nulla est, cum procedat ex falsa suppositione, scilicet quod post assensum uni parti datum maneat apparentia par aut major pro parte opposita, quod est aperte falsum. Similiter paritas illa dantis elemosynam cui liberit ex duobus æquè indigentibus, nos

R. P. A. Terilli, Regula Morum PARS I.

non urget, sed Celladeum. Non urget nos, quia datio elemosinæ uni non facit ipsius indigentiam apparere majorem, sed potius minorem, quippe quæ ipsam elemosynam minuitur. Ergò relinquit dantem elemosynam æquè indifferentem, ut antea erat, ad dandum alteri. Ratio autem indifferentiæ in istiusmodi casu ex eo etiam sumitur, quòd motivum misericordiæ æquè extendatur ad omnes æquè indigentes pro quovis tempore. Atque ideo quod fit uni, non tollit omnimodam indifferentiam ad operandum circa alios. At secus est quando motivum amoris uni tantùm alligatur, ut in amore amicitiz &c. tunc enim non possumus facilè mutare amicum, aut eum odisse quem dileximus, quia non possumus motivum ipsum continenter nunc amare, nunc aversari pro arbitratu. At in intellectu rationes, quibus assentimur, uni tantùm parti favent; ideoque libertas non extenditur ad tales assensus mutandos pro arbitratu. Ergò paritas illa non urget nos, sed urget Celladeum, tum quia est validissimum argumentum ad ostendendum, quod voluntas eligere possit inter objecta prorsus similia & æqualia, quod ipse negat; tum quia ipse hunc casum ita proponit, ac si voluntas inter æqualia posset eligere pro arbitratu, atque ita sibi videtur contradicere. Et sanè nisi supponat voluntatem in eo casu ferri posse pro arbitratu ad æqualia & similia, argumentum contra ipsum facit; quia ut huic largirer, deberem existimare, eum esse indigentiorum. Ergò non possum esse liber postea ad largiendum ipsi vel alteri, nisi habeam indifferentiam ad judicandum hunc illo esse indigentiorum. Ergò nisi sibi in hac ipsa quæstione contradicat, & admittat voluntatem posse eligere inter similia & æqualia, ex altera parte debet sibi contradicere, & supponere quod possit pro arbitratu meo facere apparentiam indigentiz hujus esse majorem vel minorem, imò & jam judicare quod sit major, & hoc quidem eadem facilitate, quia possum huic vel alteri elemosynam dare.

Celladeus
proprio ar-
gumento
premitur,
nec potest
illivim tri-
buere, nisi
sibi contra-
dicat.

40. Objicit septimò, Ridiculus esset, qui inter disputandum, dum disputatio fervet, mutaret sententiam, & concederet quod ab initio negabat. At si possemus opinari æquè probabilia ex sola determinatione voluntatis, utique possemus in processu argumenti rectè negare, quod antea affirmaveramus, quia pro negando haberemus fundamentum æquale illi, quod habuimus ad affirmandum.

Primum ia-
conveniens
præteritum.

41. Secundò sequeretur, quod in hinc inde opinabilibus bellam rationis esset utrimque justum, idque citra errorem, & ignorantiam omnem; occurrentibus enim rationibus æqualibus, alter rectè prudenterque affirmat, alter rectè prudenterque negat. At hoc est absurdum, quia rectè prudenterque dicenti non rectè prudenterque contradicitur. Ergò alter non rectè contradicit, Ergò alter non rectè dicit; nam qui rectè dicit, adversario rectè contradicit. Ergò unus solus rectè dicit. Et sanè quando incidimus in duos litigantes, supponimus unum solum & non utrumque rectè dicere; nam pro uno solo sententiam damus, dicimusque eum rectè dicere, & rationem habere.

Secundò ia-
conveniens
præteritum.

42. Tertio, qui aliquid tenet, nunquam fatetur contraria motiva esse meliora, aut æquè bona; fatuus enim haberetur, qui ita loqueretur in publico. Ergò etiam fatuus est, qui ita sentit in corde, nam si illud prudenter diceretur in corde, utique etiam diceretur in ore.

Tertium ia-
conveniens.

43. Quarto, nemo in probabilibus rectè disputat

Quintò ia-
conveniens.

spuaret contra adversarium, quia ille rectè iudicat, cum habeat motiva probabilia, vel majora, vel aequalia, vel saltem minora. At rectè dicit, qui nititur tali motivo. Ergò omnis disputatio deberet cessare. Quia si tu disputas contra illum, intendis probare illum malè dixisse. Ergò non putas eum rectè ac prudenter dixisse.

Quintū inconveniens.

44. Quintò demùm sic. Omnis arguens putat, se ostendere posse adversarium non rectè dicere, & meliùs esse si secum sentiat. Ergò putat, se habere fundamenta sufficientia ad id probandum. Ergò putat sua fundamenta esse meliora. Ergò non minora nec aequalia. Ergò nullus ritè impugnant alium, & consequenter nullus opinans putat se habere motiva minora aut aequalia, quia unusquisque putat se fundatius loqui, quam adversarium, quem impugnat. Ita Celladeus *quæst. 1. Append. §. 2.*

Argumenta allata iudicantur æquivalentia.

45. Respondeo, omnia ex istis, quæ faciunt ad rem, procedere ex confusione apparentiæ antecedentis, & apparentiæ consequentis affectum & assensum uni parti alligatum. Convincunt quidem apparentiam consequentem esse semper majorem, sed nullà ratione id probant de apparentia antecedente. Itaque reipsa non tangunt difficultatem præsentem. Hoc dictum in genere abundè sufficit ad solutionem objectionis. Ad majorem tamen claritatem aliquid ad singula reponam.

An ridiculus sit, qui inter disputandum mutat sententiam ?

46. Ad primum. Ridiculus esset, qui inter disputandum mutaret sententiam, nisi planè convinceretur argumentis contrariis; tunc enim laudabiliter mutaret sententiam, seque illa in re victum fateretur. Talem enim irridere non rectè ordinari sed superbi animi esset. Cæterum, qui sine manifesta convictione inter disputandum mutaret sententiam, ridiculus esset, quamvis ob rationem, quæ ipsi jam validior apparet, eam mutaret. Non tamen rideretur præcisè, quia mutaret sententiam, sed quia sine necessitate declararet se eam mutare, & sic intento disputationis non satisfaceret, sed in re seria ludicrè ageret. Finis enim disputationis est, ut assertio defendatur, donec opposita veritas vincatur, & sic bonitas fundamentorum eluceat. At veritas opposita non vincitur, quamdiu probabiliter respondetur. Præterea, etsi defendens nunc turbetur, eò quod argumentum urgere videatur, fortasse postea inveniet argumentum fuisse nullum; ideoque ridiculus esset, si statim manus daret, aut palam sententiam mutaret. Demùm applicatio hujus doctrinæ procedit de subiecto non supponente. Supponit enim posse quemvis sine nova ratione statim prohibitu sine ulla difficultate sententiam mutare, & reputare argumenta contraria esse aequalia illis, quæ habet pro sua sententia. At hæc omnia jam ostensa sunt falsa.

47. Ad secundum respondeo, in incertis ac utrimque opinabilibus bellum rationis esse posse utrimque iustum formaliter, ut dictum est in superioribus, quia Auctores utriusque partis putant se habere rationes prævalentes, nec convincuntur ab adversariis, aut reprehendi possunt quasi irrationabiliter iudicantes. Tales autem jus habent ad suam opinionem tutandam; ideoque vo-

luntas eam tutandi in utroque iusta est, & hoc est bellum, seu voluntatem bellandi esse utrimque iustam formaliter. Verum loquendo de ipsa veritate, quæ quaritur, illa non stat nisi pro una parte, ac proinde illa sola pars est materialiter iusta; ideoque bellum, quod titulo veritatis tali parti faventis inducitur, & formaliter & materialiter est iustum. At bellum pro parte opposita non est materialiter, sed solum formaliter iustum. Neque tamen iustitia formalis belli utrimque illati habetur citra omnem errorem & ignorantiam, ut vult Celladeus, quia ex sola ignorantia veri oritur rationalis titulus ad propugnandam partem, quæ est falsa. Si enim falsitas illius clarè apparet, nullum patronum habere posset.

48. In hoc ergo Celladeus satis aperte erravit, sicut satis clarè æquivocat in sequentibus, ubi dicit, rectè prudenterque dicenti non posse rectè prudenterque contradici. Unde inferit, alterum ex contradicentibus non rectè prudenterque dicere. Hæc enim vera sunt, si nomine recti ac prudentis intelligat verum reale, seu materiale, & rectitudinem logicam, quia utraque pars non potest esse vera, & logicè recta. Sed si intelligatur non de veritate materiali propositionis, nec de rectitudine logica, sed de rectitudine morali, seu de conformitate talis opinionis cum appetitu recto, in quo propria ratio prudentis iudicii consistit, utraque pars potest esse recta & prudens, quia utriusque contradicentis opinio est conformis appetitui recto; uterque enim per appetitum rectum imperat assensum suæ opinionis, & ad eam tutandam bellum rationis indicit. Unde etiam sæpè concludimus, utrumque litigantem propriè loquendo prudenter iudicare, quamvis si veritatem ipsam materialiter & logicè sumptam spectemus, non possimus nisi uni causam & victoriam iudicare.

49. Similis prorsus est responsio ad quartum argumentum, quod eadem æquivocatione laborat; quia confundit verum materialiter sumptum cum eo, quod creditur verum ex imperio seu appetitu recto; & quod priori tantum convenit, transfert ad secundum, cum illa toto cælo differant. Jam quando disputamus, conamur ostendere adversarium logicè errare, nosque logicè verum dicere. Neque tamen ideo putamus, illum antea non prudenter, aut non rectè iudicasse secundum considerationem ethicam, sed conamur efficere, ut mutet sententiam, quia sæpè putamus, illum non commode soluturum argumenta, quæ offerimus. Quod si prævideremus eum illa commode soluturum, non disputaremus animo illum vincendi, sed solum vel exercitii causâ, vel ut meliùs partem nostram adversario explicarem.

50. Ad tertium & quintum, quæ etiam cōiungunt, jam sæpius responsum est, scilicet illa fundari in suppositione, quod qui aliquid opinatur, simul iudicet partem oppositam aequalibus aut posterioribus rationibus stabiliri, quod est falsum. Uno verbo in istis argumentis apparentia antecedens confunditur cum consequente. Ac proinde illa confirmant secundam, non improbant tertiam assertionem.

QUÆ.